

Afsøgning af byens ressourcer - bylaboratorier på kort og lang sigt

Wagner, Anne Margrethe

Published in:
"Byg det op"

Publication date:
2015

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Wagner, A. M. (2015). Afsøgning af byens ressourcer - bylaboratorier på kort og lang sigt. I "Byg det op": *Artikelsamling* (s. 10-12). DR/Dansk Arkitektur Center.

AFSØGNING AF BYENS RESSOURCER - BYLABORATORIER PÅ KORT OG LANG SIGT

Af: Anne Wagner, arkitekt og ph.d.-studerende

Midlertidig anvendelse af urbane landskaber og bygninger, som led i en værdibaseret planlægning tager ofte afsæt i rum der har mistet deres oprindelige funktion og i deres slumrende venteposition bliver forsøgt kickstartet via utraditionelle initiativer i spændingsfeltet mellem stedslig improvisation og langsigtet udvikling. Hvilke typer rum er det og hvilke muligheder opstår når vi taler genanvendelse og midlertidighed?

Recycling og transformation som mulighedsrum
Hvide pletter på landkortet må planlæggere, landskabsarkitekter og arkitekter lede længe efter. Det skyldes både en hel konkret og nødvendig stillingtagen til de rumlige omstruktureringer som vor tids samfundsmæssige ændringer og økonomiske situation har medført, men også et paradigmeskift i forhold til hvad der betragtes som bæredygtig og mulighedsskabende planlægning.

Der er en markant forskel på industrisamfundets udviklingsbetonede vækstmodel eller -logik og den aktuelle mere fornyelsesbetonede model, hvor man i højere grad genbruger frem for at udvide. Man kan

tale om byudvikling uden vækst i den forstand, at byen ikke vokser arealmæssigt men fortsat fornyr sig (Braae, 86).

Vi ser på de allerede eksisterende byområder i nye sammenhænge og her kan det at forholde sig til de eksisterende ressourcer (og det værende både fysiske og sociale) og tilblivelsesprocesserne betyde mindst lige så meget, som et 'nyt' resultat i traditionel forstand. Det afsøges i stigende grad hvordan man kan arbejde med det der er, bygge ovenpå og omdanne på en konstruktiv måde, gentænke og finde nye sammenhænge i områder under forandring - som langt fra er tomme, men i sig ofte bærer både potentialer og konflikter, der kan udforskes, udfordres og gøres til operative åbninger.

FABRIKKER, LUFTHAVNE OG VELFÆRDENS FORLADTE INSTITUTIONER

Dukker der mulige 'pletter' op på overfladen som kan indtages på ny, er de således ikke særlig hvide, men nærmere grønne, grå, blå eller brune - og omfatter nedlagte brownfields, havnearealer, afviklede infrastrukturelle områder, uudnyttede byggegrunde, men også mindre 'leftovers', som er opstået som restprodukter fra andre udviklingsprocesser. Grun-

den til at nogle steder er svære at finde nøglen til, er ofte kompleks, men i spændingsfeltet mellem uvisse fremtidshorisonter, tøvende investorer og normative fremgangsmåder, er det at midlertidige anvendelser i stigende grad anvendes som kickstarter eller afsøgning af mulige fremtidsscenarier. Dette kan blandt andet ses ved aktivering af større, tidligere aflukkede enklaver, såsom eksempelvis Carlsberg området i København eller Tempelhof lufthavnen i Berlin.

I 2008 blev den centralt placerede lufthavn Tempelhof i Berlin, lukket ned og et storstilet omdannelsesprojekt iværksat. Det kæmpestore areal bliver omdannet til et stort parklandskab hvor blandt andet såkaldte 'pionerfelter', som kan indtages af midlertidige aktiviteter, skal være med til at trække folk til det nye rekreative landskab i byen. En udviklingsproces der har tiltrukket en del initiativer og brugere og skabt et helt unikt byrum. Samtidig mener nogle, at de eksperimenterende tiltag og medbestemmelsen holdes i lidt kort snor. Under alle omstændigheder har Berlin taget Tempelhof til sig, både fysisk og verbalt - Fremtidsscenarier, inddragelsesproces, nybyggeri og kommercielle interesser diskuteres løbende i den offentlige debat.

Selvom industriens felter langt fra er udtømt, dukker der også løbende nye typer rum op, som er blevet brugerløse. Den klassiske kunstnerkoloni på det nedlagte fabriksareal og forskellige udgaver af social greening og urban farming er fortsat populære eksempler på midlertidig anvendelse, men nye kommer til. Klaus Overmeyer, landskabsarkitekt som via forskningsprojektet Urban Catalyst og egen praksis har undersøgt begreberne midlertidighed og Urban Pioneers i flere år, nævner i et nyligt debatindlæg på german-architects.com: "Der vil altid eksistere uudnyttede mellemrum. Det der i lang tid har været forladte fabriksområder, banearealer eller slagterier, er i dag indkøbscentre, kontorer, byteatret eller kirker." I hvilken grad disse rum kan reaktiveres ved midlertidig anvendelse, kan variere siger Overmeyer, men der skal i hvert fald udvikles flere greb til at få

åbnet dørene for fremtidige anvendelsesmuligheder og nye brugere. Til rækken af de nævnte kategorier kan tilføjes andre institutionelle nedlægninger såsom skolelukninger, kaserner mv. som aktuelt står for døren. Her opstår også nye udfordringer og muligheder.

LOKALT EKSPERIMENTARIUM

Et eksempel på et midlertidigt projekt der både transformerer en forladt servicebygning og involverer det lokale miljø på en undersøgende måde er Universität der Nachbarschaften (University of the Neighbourhoods) beliggende i bydelen Wilhelmsburg i Hamborg. UdN kan beskrives som en slags udflytteruniversitet, som er del af HafenCity Universitetet og fungerer som et stedspecifikt lærings- og forskningslaboratorium med huse i bydelens nedlagte sundhedscenter: "Over a period of five years, the project Universität der Nachbarschaften (UdN) will take an experimental approach to developing and testing contemporary forms of education based on culture, knowledge and urban development.(...) Nachbarschaften (neighbourhoods) deals with local conditions: with social relationships and integration issues. The starting point for examining these issues is a familiar urban situation: an empty, disused building, a symbol of "not any more" and "not yet" - the former Health Authority building in the Hamburg district of Wilhelmsburg."

Med base i et tidligere sundhedscenter i bydelen Wilhelmsburg i Hamborg, arbejder University of the Neighbourhoods i en 5-årig periode fra 2008 og til udgangen af 2013 med at afprøve muligheder for, hvordan man på en ressourcebevidst måde kan bruge omdannelsesprocessen i forbindelse med en konkret bygning og dens udearealer og samtidig skubbe forandringsprocesser i gang i lokalmiljøet. Udover at være undervisningsplatform og en slags on-going levende byggeplads, hvor ombygninger og

Anne Wagner er arkitekt og ph.d.-studerende ved Sektion for Landskabsarkitektur og Planlægning på Københavns Universitet

eksperimenter inde og ude udføres 1:1, drives stedet som lokalt kultursted - der arrangeres events, workshops, fællesspisning, orkester og lokale beboere, institutioner og virksomheder inddrages på forskellig vis i husets aktiviteter. Det giver de studerende mulighed for at forstå lokale dynamikker og relationer og udvikler metoder til at forholde sig til dette i et planlægningsforløb. Det er samtidig vigtigt at nævne, at UdN indgår i en større sammenhæng, da området og boligkvarteret er del af IBA, den internationale byggeudstilling i Hamborg. Selvom det her er en enkel grund, en bygning og dens udearealer der er tale om, er formålet at skabe forandring ud over matrikelgrænsen og at trække tråde og netværk ud til det lokale miljø - som måske - vil leve videre når UdN flytter ud igen i slutningen af 2013.

Midlertidig omdannelse på kort og lang sigt
Det midlertidige som fremgangsmåde i forbindelse med omdannelsesprocesser er ikke uproblematisk og entydigt - for hvad det reelt set kan, er der ikke én opskrift på. Midlertidige rum og anvendelser er derfor også en samlebetegnelse for en lang række ret forskellige projekter, både i forhold til hensigt, tids-horisont, skala, indhold, afsender og brugere. Nogle evner at gro fast og bliver videreudviklet, andre skaber karakteristiske spor eller værdier at bygge videre på - og andre forsvinder helt igen. Men der kan i processen være mulighed for at 'røre i gryden' og forstå steder og miljøers logikker og potentialer, skabe netværk mellem mulige interessenter og handle direkte ud fra disse erfaringer. At 'Bygge det op' ud fra det der er, i samspil med gode ideer til, hvad der kan give nye impulser og kvaliteter.

REFERENCER:

Braae, E. 2007: Genbrug: Et nyt urbanistisk paradigme?!: Fortiden For Tiden - Genbrugskultur og kulturgenbrug i dag, 80-103.

Oswalt et al. 2013: Urban Catalyst- Mit Zwischennutzung Stadt entwickeln. Berlin. DomPublishers

Overmeyer, K. 2007: Urban Pioneers, Berlin: Stadtentwicklung durch Zwischennutzung. Berlin: Jovis

Ziel, M. et al. 2012: Second Hand Spaces- Recycling Sites undergoing Urban Transformation. Berlin: Jovis

www.tempelhoferfreiheit.de
www.german-architects.com
www.udn.hcu-hamburg.de
www.iba-hamburg.de

BAG ARTIKLEN STÅR:

Anne Wagner er arkitekt og ph.d.-studerende ved Sektion for Landskabsarkitektur og Planlægning på Københavns Universitet. Arbejds- og forskningsfeltet omhandler transformation af byens landskaber og rum. Anne Wagners aktuelle forskning er forankret i det igangværende EU-projekt Seeds, som undersøger muligheder og udfordringer ved midlertidig anvendelse og genanvendelse af restarealer, funktionstømte områder og bygninger i et praksisbaseret udviklingsforløb.